

Edukacja poprzez kulturę i zabawę

Marzena Sysak

Muzeum Przemysłu Naftowego i Gazowniczego im. Ignacego Łukasiewicza w Bóbrce oprócz działalności naukowej, badawczej i wydawniczej prowadzi również **bogatą działalność edukacyjną**. Zanim jednak przejdziemy do meritum, pozwolę sobie na początku przekazać kilka informacji o samym muzeum i oczywiście o pionierze przemysłu naftowego – Ignacym Łukasiewiczu.

Kilka informacji z historii Muzeum

Muzeum znajduje się na terenie najstarszej kopalni ropy naftowej na świecie i to już wyróżnia go na światową skalę! Alejki, budynki oraz studnie kopane ręcznie (tzw. **kopanki**) niesamowicie barwnie wpisują się w krajobraz przesyconego pracą pionierów lasu bobrzeckiego. Muzeum znajduje się na Podkarpaciu, na prawie 20 ha ziemi, umiejscowione w lesie, z dala od miejskiego zgiełku. Powstało w 1961 r. tam, gdzie wydobyte „czarne złota” trwa nadal! **W roku bieżącym obchodzimy okrągłą rocznicę powstania Muzeum – 60 lat.**

Kopalnia ropy naftowej w Bóbrce to niezwykle ciekawe i jedyne w swoim rodzaju miejsce. To tutaj narodził się przemysł naftowy, który zrewolucjonizował świat. Naturalne wycieki ropy naftowej występowały w lesie bobrzeckim od dawien dawna, ale dopiero w 1854 r. powstała kopalnia i rozpoczęła się eksploatacja przemysłowa. Pionierami przemysłu naftowego, założycielami kopalni w Bóbrce byli: **Ignacy Łukasiewicz** – cichy, skromny farmaceuta; **Tytus Trzeciecki** – ziemianin i inicjator założenia kopalni oraz **Karol Klobassa-Zrencki** – właściciel wsi Bóbrka. Dzięki zgodnej współpracy i operatywności twórców powstało pierwsze na świecie wielowymiarowe przedsiębiorstwo.

Muzeum w Bóbrce z lotu ptaka

W otoczeniu tajemniczego lasu znajdują się XIX-wieczne kopanki, w których można zobaczyć naturalną, wypływającą prosto z ziemi czarną kopalinę – ropę naftową! We wnętrzach budynków przenieść się można w czasy, kiedy w kopalni pracował jeszcze sam Ignacy Łukasiewicz... A to wszystko dzięki nowoczesnym ekspozycjom multimedialnym.

Ignacy Łukasiewicz

Ignacy Łukasiewicz jest znany przede wszystkim jako **wynalazca, konstruktor lampy naftowej, rządziej mówi się o nim jako o twórcy przemysłu naftowego czy rafineryjnego**. A to przecież dzięki niemu została założona pierwsza kopalnia ropy naftowej na świecie oraz została wybudowana pierwsza destylarnia (rafineria).

Młody Łukasiewicz ukończył 4 lata Gimnazjum Ojców Pijarów w Rzeszowie i w wieku 14 lat udał się na naukę zawodu. Miejszem, w którym zdobywał doświadczenie zawodowe, była apteka w Łańcucie, gdzie po 4 latach pracy zdał egzamin tyrocynalny i awansował wówczas na pomocnika aptekarskiego. Fakt ten świadczy o jego ogromnym zaangażowaniu i pasji w zdobywaniu wiedzy. **Łukasiewicz ściśle związał się z zawodem farmaceuty**. Pracował w aptekach w Rzeszowie, Lwowie, Gorlicach, Jaśle i Brzostku. Aby do końca życia nie pozostać pomocnikiem aptekarskim, dzięki wstawiennictwu Piotra Mikolascha, właściciela lwowskiej apteki „Pod Gwiazdą”, w której Łukasiewicz pracował, wyjechał na studia. Na początku studiował farmację na Uniwersytecie Jagiellońskim (1850 r.), jednak pracę magisterską obronił na Uniwersytecie Wiedeńskim (1852 r.) i powrócił w wieku 30 lat do pracy we Lwowie.

Tam w roku 1853 dokonuje destylacji frakcjonowanej ropy, **uzyskuje nowy środek oświetleniowy – naftę, konstruuje pierwszą lampę naftową**.

Datę 31 lipca 1853 r. uważa się za symboliczną datę narodzin przemysłu naftowego; Łukasiewicz według relacji Szczęsnego Morawskiego tak wspominał ten moment w swoim życiu:

„[...] R. 1853 na swoją firmę [Mikolasch] podjął się szpital główny oświetlić naftą – podjął się na niższy grosz od wszystkich – należałem znowu do spółki. Ciągłe wspominając Zeisznera i Sambor miasto – ja najpierwszy w Galicji – oświetliłem we Lwowie szpital główny zwany: u Pijarów”¹.

Lekcje muzealne

Dla podkreślenia wagi pracy i działalności Ignacego Łukasiewicza oraz jego współpracowników odbywają się w naszym Muzeum zajęcia edukacyjne dla uczniów szkół podstawowych (niektóre wraz z warsztatami).

¹ S. Morawski, *Świątek Boży i życie na nim*, Rzeszów 1871, s. 53.

Laboratorium w Domu Łukasiewicza

Staramy się w sposób przystępny oraz dostosowany do wieku uczestników lekcji muzealnych przekazywać wiedzę z **historii oświetlenia, destylacji ropy, konstrukcji lampy naftowej, symboli górniczych** czy też przybliżać historię wierceń w Karpatach.

Lekcje muzealne odbywają się w pawilonie wystawowym (jest to prezentacja multimedialna połączona z wykładem oraz eksponowaniem ciekawych muzealiów). Uczestnik takich lekcji może się zaangażować wszelkimi zmysłami, a tym samym przenieść się do XIX-wiecznej kopalni przepełnionej zapachem ropy czy **poczuć woń lamp naftowych**. Zajęcia odbywają się również w terenie, gdzie podążającym za edukatorem uczestnikom ukazują się różnego rodzaju eksponaty pokazujące i prezentujące ciężką, trudną i niejednokrotnie żmudną pracę w XIX-wiecznych kopalniach. W swojej ofercie mamy lekcje dla dzieci w wieku przedszkolnym, wczesnoszkolnym oraz dla młodzieży w wieku szkolnym. Lekcje te różnią się od siebie trudnością oraz sposobem przekazywania wiedzy.

„Jak wynaleziono lampę naftową? Historia oświetlenia”

Zajęcia te skierowane są do uczniów najmłodszych; dowiadują się, dlaczego dla człowieka pierwotnego tak ogromnie ważny był ogień, który dawał nie tylko światło, ciepło, ale także bezpieczeństwo. Poznają zastosowanie **lamp oliwnych zwanych kagankami, świec łożówek oraz lamp naftowych** – wynalazku Ignacego Łukasiewicza, który tak bardzo zrewolucjonizował świat. Mogą zobaczyć, dotknąć, a nawet dzięki zmysłowi węchu poczuć zapach palącej się lampy, a tym samym „przenieść się” do wnętrza XIX-wiecznych domów przepełnionych zapachem kopcia.

Zajęcia te zakończone są pracami plastyczno-technicznymi. Uczestnicy wykonują z papieru kopię lampy Łukasiewicza: kolorują, wycinają, skleją modele, które zabierają na pamiątkę do swoich domów. Poprzez zabawę przekazujemy wartości ponadczasowe, pobudzamy do działania wyobraźnię i kreatywność najmłodszych oraz uczymy o wynalazkach wielkich Polaków.

„Folklor naftowy jako specyficzny folklor zawodowy. Zwyczaje i tradycje naftowe”

Kolejna lekcja, która również skierowana jest do najmłodszych, składa się z prezentacji multimedialnej oraz **ekspozycji symboli górniczych** „na żywo”: flagi, godła,

Lekcja muzealna – zwiedzanie Muzeum

munduru górniczego, odśpiewania hymnu górniczego. Dzieci mogą wysłuchać opowieści o dobrych duchach kopalń tzw. Skarbnikach, o tradycjach związanych z obchodami Święta Górnika, tzw. Barbórki. Na zakończenie wraz z dziećmi wykonujemy czaka górnicze, następnie odbywa się uroczyste pasowanie na młodego adepta górniczego.

„Ignacy Łukasiewicz – twórca przemysłu naftowego”

Prowadzimy też lekcje dla dzieci szkół podstawowych, w których zapoznawamy ich z postacią **Ignacego Łukasiewicza – wizjonera, wynalazcy, przedsiębiorcy, społecznika i odkrywcy**. Przedstawiamy jego życie, które niejednokrotnie przepełnione było szczęściem, euforią, sukcesami, ale również goryczą, smutkiem i niepowodzeniem. Pokazujemy go takim, jakim był – spokojnym, skromnym człowiekiem, pomagającym ubogim w potrzebie i dbającym o miejsce, skąd wywodziły się jego korzenie. Zajęcia zakończone są rozwiązaniem krzyżówki dotyczącej pioniera przemysłu naftowego oraz kopalni ropy w Bóbrce.

„Co to jest ropa naftowa?”

To kolejna propozycja zajęć dla starszych uczniów, na których poznają **pochozenie, skład chemiczny oraz zastosowanie „oleju skalnego”** (tak nazywano w XIX w. ropę). Poznają proces destylacji ropy, jak również wykonują doświadczenia związane z ciężkością i gęstością.

Jako edukatorzy-przewodnicy spotykamy się w swojej pracy z ludźmi w różnym wieku, o różnym wykształceniu i też z różnymi wymaganiami, i jest to dla nas nie lada wyzwanie, aby sprostać oczekiwaniom oraz umiejętnie wciągnąć w swoją opowieść każdego, od najmłodszego do najstarszego słuchacza. Zajęcia edukacyjne prowadzimy również w formie wyjazdowej.

Pomnik Historii

W 2018 r. XIX-wieczna kopalnia została wyróżniona zaszczytnym tytułem Pomnika Historii. Wielkim wyróżnieniem jest nie tylko sam fakt nadania tytułu, ale również zaistnienie na ogłoszonej w 2018 r. liście, która zgodnie z ideą Prezydenta RP stała się listą **100 Pomników Historii na Stulecie Odzyskania Niepodległości**. Nadanie obiektowi tytułu Pomnika Historii jest warunkiem koniecznym do rozpoczęcia starań o wpis na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Zdjęcia pochodzą z archiwum Fundacji Bóbrka.